

Wyrok z dnia 9 maja 2006 r.

II UA 1/06

Do ustalenia, czy zaistniały okoliczności uzasadniające zmniejszenie lub zawieszenie świadczenia przedemerytalnego, bierze się pod uwagę jedynie łączną kwotę tego świadczenia wypłaconą w roku rozliczeniowym (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, jednolity tekst: Dz.U. Nr 120, poz. 1252).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie: SN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec, SA Romualda Spyt (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 9 maja 2006 r. sprawy z wniosku Urszuli K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w W. o zwrot nienależnie pobranego świadczenia, na skutek apelacji wnioskodawczyni Urszuli K. od wyroku Sądu Okręgowego Warszawy-Pragi w Warszawie z dnia 28 października 2005 r. [...]

o d d a l i ł apelację.

U z a s a d n i e

Ubezpieczona Urszula K. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych- Oddziału w W. z dnia 15 czerwca 2005 r. zobowiązującej ją do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przedemerytalnego w kwocie 465,80 zł, podnosząc, iż pozwany dokonując rozliczenia świadczenia przedemerytalnego bezzasadnie przyjął do łącznej kwoty świadczenia przedemerytalnego i przychodu w okresie od 1 sierpnia 2004 r. do 28 lutego 2005 r. kwoty zawieszono od 1 listopada 2004 r. świadczenia przedemerytalnego.

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie wskazując, że prawidłowo rozliczył świadczenie przedemerytalne pobrane przez ubezpieczoną w spornym okresie a kwota do zwrotu wynika z przekroczenia dopuszczalnej kwoty przychodu w okresie rozliczeniowym.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Warszawa-Praga wyrokiem z dnia 28 października 2004 r. oddalił odwołanie. W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy stwierdził, że Urszula K. miała ustalone prawo do świadczenia przedemerytalnego od lipca 2004 r. i pobierała je początkowo od Urzędu Pracy, potem od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Od 1 listopada 2004 r. ubezpieczona podjęła zatrudnienie, o czym powiadomiła organ rentowy w dniu 4 listopada 2004 r. W dniu 8 listopada 2004 r. wydana została decyzja wstrzymująca wypłatę świadczenia, na mocy art. 5 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, gdyż miesięczny przychód z tytułu umowy zatrudnienia wynosił 1.883 zł i przekroczył graniczną kwotę przychodu. Z tytułu zatrudnienia ubezpieczona w okresie od 1 listopada 2004 r. do 28 lutego 2005 r. osiągnęła przychód w wysokości 6.305,10 zł. Natomiast suma kwot świadczeń przedemerytalnych wyniosła za powyższy okres 6.643,70 zł. Łączna kwota świadczenia przedemerytalnego i przychodu wynosiła 12.948,80 zł.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych rozliczenie przychodu następuje w formie rozliczenia rocznego, po zakończeniu roku rozliczeniowego trwającego od 1 marca każdego roku do ostatniego dnia lutego roku następnego. Natomiast w myśl art. 28 ust. 1 tej ustawy rok rozliczeniowy ubezpieczonej rozpoczynał się od dnia przejścia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przyznawania i wpłaty świadczeń, tj. od dnia 1 sierpnia 2004 r. i kończył się 28 lutego 2005 r. W powyższym okresie rozliczeniowym dopuszczalna kwota przychodu wyniosła 1.100,80 zł miesięcznie, za cały okres - 7.705,60 zł, a graniczna kwota przychodu 1.541,10 zł miesięcznie, za cały okres - 10.787,70 zł. Ubezpieczona przekroczyła dopuszczalną kwotę przychodu ponieważ suma kwot świadczeń przedemerytalnych i przychodu wyniosła 12.948,80 zł, natomiast nie przekroczyła granicznej kwoty przychodu. Z tych względów pozwany na mocy art. 5 ust. 2 ustawy zmniejszył świadczenie przedemerytalne o kwotę 465,80 zł. Kwota ta została wyliczona w następujący sposób: łączna kwota świadczenia i przychodu to 12.948,80 zł, a dopuszczalna kwota przychodu to 7.705,60 zł, różnica wynosi 5.243,20 zł, po odjęciu składek na ubezpieczenie społeczne 4.262,20 zł i jest to kwota, o którą należy zmniejszyć świadczenie przedemerytalne (art. 5 ust. 3 ustawy). Ponieważ wcześniej decyzją z 8 listopada 2004 r. od 1 listopada zawieszono świadczenie przedemerytalne, to kwota zawieszzonego świadczenia w okresie rozliczeniowym wyniosła 3.976,40 zł. Zatem odejmując tę kwotę od kwoty przekroczenia dopuszczalnej kwoty przychodu, tj. od

kwoty 4.262,20 uzyskuje się kwotę 465,80, której to kwoty domaga się pozwany jako nienależnego świadczenia.

Dalej Sąd Okręgowy powołał się na art. 11 pkt 1 ustawy w związku z art. 138 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, stwierdzając, że ubezpieczona została pouczona o przesłankach powodujących zmniejszenie i zawieszenie świadczenia przedemerytalnego, zatem jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w powyższej kwocie i dlatego oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła ubezpieczona. W jej uzasadnieniu ponownie stwierdziła, że nie zgadza się ze sposobem rozliczenia świadczenia przedemerytalnego dokonany przez pozwanego. Jej zdaniem nie ma podstaw, aby do łącznej kwoty świadczenia przedemerytalnego i przychodu we wskazanym wyżej okresie rozliczeniowym wliczać kwoty zawieszono (niewypłaconego) świadczenia przedemerytalnego, a jedynie kwoty świadczenia za trzy miesiące tego okresu, kiedy to świadczenie zostało wypłacone. Sposób wyliczenia przedstawiony przez ubezpieczoną powoduje, wedle jej przekonania, że nie nastąpiła nadpłata świadczenia przedemerytalnego, gdyż łączna kwota świadczenia przedemerytalnego i przychodu nie przekroczyła granicznej kwoty przychodu.

Rozpoznając powyższą apelację Sąd Apelacyjny w Warszawie-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uznał, że w przedmiotowej sprawie istnieje zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości i postanowieniem z dnia 8 lutego 2006 r. przedstawił je Sądowi Najwyższemu, formułując pytanie następującej treści: „czy kwota wynikająca z rocznego rozliczenia świadczenia przedemerytalnego, dokonanego w trybie art. 5 i 6 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz.U. Nr 120, poz. 1252) może być tylko świadczeniem nienależnym, czy też w każdym przypadku będzie to świadczenie nienależnie pobrane (art. 11 pkt 1 powołanej ustawy w związku z art. 138 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) ?”. Uzasadniając postanowienie Sąd Apelacyjny powołał się na ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i stwierdził, że powziął wątpliwość wyrażoną w przytoczonym wyżej pytaniu. Uzasadniając tę wątpliwość Sąd Apelacyjny stwierdził, że istotnie ubezpieczona uzyskała od organu rentowego informację o aktualnej dopuszczalnej kwocie przychodu w stosunku miesięcznym i granicznej kwocie przychodu oraz o obowiązku powiadamiania o osiągnięciu przychodów. Jednocześnie wywiodł, że ubezpieczona nie uchybiła swoim obowiązkom, bo

niezwłocznie powiadomiła organ rentowy o podjęciu zatrudnienia i świadczenie zostało zawieszono od 1 listopada 2004 r. Wcześniej ubezpieczona nie osiągała przychodu. Dopiero roczne rozliczenie wykazało nadpłatę. Sąd Apelacyjny uznał, że przedmiotowe rozliczenie jest skomplikowane i nie zostało nawet sygnałnie przedstawione ubezpieczonej, a ona sama ma wątpliwości do sposobu zastosowanej przez organ rentowy kalkulacji. Pouczenie przedstawione ubezpieczonej nie wspomina, że podjęcie zatrudnienia i osiągnięcie z jego tytułu zarobków zbliżonych do średniego wynagrodzenia w trakcie okresu rozliczeniowego może mieć wpływ na wynik tego rozliczenia i obowiązek zwrotu świadczenia nadpłaconego - mimo zawieszenia świadczenia przez większą część tego okresu. Zwrócił także uwagę, że informacja o dopuszczalnej miesięcznej kwocie przychodu mogłaby sugerować, że skoro możliwe jest pobieranie świadczenia przedemerytalnego przy jednoczesnym osiągnięciu przychodu z innego tytułu, to wysokość świadczenia pobranego przed ponownym podjęciem zatrudnienia jest ostateczna. Zdaniem Sądu Apelacyjnego powyższe okoliczności sprawy sprawiły, że możliwe jest zakwalifikowanie wyliczonej przez pozwanego kwoty jako świadczenie nienależnego ale nie jako świadczenia nienależnie pobranego w rozumieniu art. 138 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS z uwagi na brak właściwego pouczenia dotyczącego sposobu rocznego rozliczania świadczenia przedemerytalnego.

Na mocy art. 390 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przejął niniejszą sprawę do rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Apelacja ubezpieczonej nie zasługuje na uwzględnienie. Nie jest trafny zarzut skarżącej odnośnie błędnego sposobu rozliczenia świadczenia przedemerytalnego w okresie od 1 sierpnia 2004 r. do 28 lutego 2005 r. W zakresie tego sposobu zakwestionowane zostało to, iż pozwany do łącznej kwoty świadczenia przedemerytalnego i przychodu, wynikającej z przepisu art. 5 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, wliczył kwoty zawieszonych świadczeń przedemerytalnych, tj. świadczeń za okres od 1 listopada 2004r. do 28 lutego 2006r. Zdaniem skarżącej niewliczenie powyższych kwot powodowałoby, że nie przekroczyłaby ona granicznej kwoty przychodu. W tym miejscu wyjaśnić należy, iż czym innym jest graniczna kwota przychodu a czym innym dopuszczalna kwota przychodu - obie wynikające z

przepisu art. 5 ust. 2 ustawy. Graniczna kwota przychodu to przychód w rozumieniu art. 104 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.), czyli przychód z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego - wynoszący 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego dla celów emerytalnych. Natomiast dopuszczalna kwota przychodu to łączna kwota świadczenia przedemerytalnego i przychodu wynosząca 50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego dla celów emerytalnych. W granicznej kwocie przychodu uwzględnia się wyłącznie przychód, natomiast w dopuszczalnej kwocie przychodu - przychód i świadczenie przedemerytalne łącznie. Różny jest także skutek przekroczenia granicznej kwoty przychodu i dopuszczalnej kwoty przychodu. W sytuacji, kiedy łączna kwota świadczenia przedemerytalnego i przychodu przekracza dopuszczalną kwotę przychodu, świadczenie ulega zmniejszeniu (art. 5 ust. 3 ustawy), natomiast jeśli kwota przychodu przekracza graniczną kwotę przychodu świadczenie przedemerytalne podlega zawieszeniu (art. 5 ust. 5 ustawy). Mylnie zatem skarżąca porównuje swoją łączną kwotę świadczenia przedemerytalnego (z uwzględnieniem wyłącznie kwot tego świadczenia za okres od 1 sierpnia 2004 r. do 31 października 2004 r. w wysokości 9.152,40 zł) i kwotę przychodu do granicznej kwoty przychodu. W celu ustalenia, czy zaistniały okoliczności powodujące zmniejszenie lub zawieszenie świadczenia porównuje się roczną kwotę świadczenia przedemerytalnego i przychodu uzyskaną w roku rozliczeniowym z roczną dopuszczalną kwotą przychodu (art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy) oraz porównuje się kwotę przychodu uzyskanego w roku rozliczeniowym z graniczną kwotą przychodu (art. 6 ust.2 pkt 2 ustawy). Zatem kwotę 9.152,40 zł porównać należy z dopuszczalną kwotą dochodu wynoszącą za cały okres rozliczeniowy 7.705,60 zł, natomiast kwotę przychodu wynoszącą 6.305 zł z graniczną kwotą przychodu wynoszącą 10.787,70 zł. Z porównania tego wynika, że ubezpieczona nie przekroczyła granicznej kwoty przychodu lecz przekroczyła dopuszczalną kwotę przychodu o 1.446,80 zł. Istotne znaczenie w przepisie art. 6 ust. 2 pkt 1 ma sformułowanie „kwota (...) uzyskana”. Oznacza ono świadczenie uzyskane, a zatem wypłacone. Stąd do samego ustalenia, czy zaistniały okoliczności uzasadniające zmniejszenie świadczenia bierze się pod uwagę jedynie kwoty wypłaconego świadczenia przedemerytalnego. Inna

sytuacja jest przy ustalaniu już samej kwoty wynikającej z przepisu art. 6 ust. 3 ustawy, określonej jako łączna kwota zmniejszenia w roku rozliczeniowym, zgodnie z art. 5 ust. 3. W przepisie art. 5 ust. 3 operuje się pojęciem łącznej kwoty świadczenia przedemerytalnego i przychodu, nie wymagając, aby ta kwota była kwotą uzyskaną (wypłaconą). Stąd sposób rozliczenia prezentowany przez pozwanego nie narusza wyżej wskazanych przepisów a wliczenie do łącznej kwoty świadczenia przedemerytalnego i przychodu kwoty świadczeń zawieszonych (niewypłaconych) - przy ustalaniu łącznej kwoty zmniejszenia - jest zgodne z art. 5 ust. 3 ustawy. Ostatecznie organ rentowy uwzględnił fakt zawieszenia świadczenia, ponieważ od łącznej kwoty przekroczenia wynoszącej 5.243,20 zł, a po odliczeniu obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne - 4.262,20 zł, odjął kwoty zawieszzonego świadczenia przedemerytalnego w wysokości 3.796,40 zł, dochodząc do kwoty 465,80 - żądanej od ubezpieczonej. Wbrew pozorom powyższy wariant obliczania łącznej kwoty przekroczenia wynikającej z art. 5 ust. 3 ustawy jest bardziej korzystny dla ubezpieczonej niż sposób, z którego wynikałoby, że do ustalenia łącznej kwoty przekroczenia z tego przepisu nie uwzględnia się kwot zawieszonych. Konstatacja ta wynika z następującej symulacji. Świadczenie przedemerytalne za okres od 1 sierpnia 2004r. do 31 października 2004r. to 2847,30 zł + przychód w wysokości 6.305,10 zł = 9.152,40 zł. Kwota ta jest wyższa od dopuszczalnej kwoty przychodu o 1446,80 zł (9152,40 - 7.705,60). Nawet pomniejszenie kwoty 1446,80 zł o należne składki na ubezpieczenie społeczne nie spowoduje, że tak obliczona łączna kwota zmniejszenia będzie niższa niż ta, która została obliczona według pierwszego wariantu (465,80 zł).

Jeśli zaś chodzi o pytanie sformułowane przez Sąd Apelacyjny, to w istocie zmierzało ono do rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, bowiem - jak wynika z przedstawionego uzasadnienia - chodzi w nim nie tyle o rozstrzygnięcie co do wykładni przepisu art. 5 i 6 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, lecz o stwierdzenie, czy w tym konkretnym stanie faktycznym ubezpieczona prawidłowo została pouczona o skutkach wynikających z rozliczenia świadczenia przedemerytalnego w sposób wynikający z tych przepisów. Przytoczone wyżej pytanie Sądu Apelacyjnego wskazuje, że w istocie nie ma on wątpliwości co do tego, że do nienależnie pobranych świadczeń przedemerytalnych (określonych przepisem art. 6 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych) ma zastosowanie przepis art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, lecz jaki jest zakres zastosowania tej normy. Wątpliwość dotyczyć może tego, czy użyte w przepisie art. 6 ust. 5 pojęcie „nienależnie pobrane

świadczenie” jest tożsame z pojęciem „nienależnie pobranego świadczenia” użytym w przepisie art. 138 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a zatem, czy do świadczeń przedemerytalnych ma zastosowanie właśnie ust. 1 i 2 pkt 1 art. 138 w takim zakresie, w jakim uzależnia on nadanie świadczeniu przymiotu nienależnie pobranego od pouczenia osoby pobierającej świadczenie o braku prawa do świadczenia. Zgodnie z brzmieniem art. 6 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, jeżeli w roku rozliczeniowym suma kwot świadczenia przedemerytalnego, o które świadczenie zostało zmniejszone, lub kwot zawieszonych, była niższa niż suma kwot wynikających z art. 5 ust. 3-5, organ rentowy ustala kwotę nienależnie pobranych świadczeń i dochodzi ich zwrotu na zasadach przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS. Użycie w tym przepisie sformułowania „ustala kwotę nienależnie pobranego świadczenia” sugerowałoby, że każde świadczenie pobrane w warunkach tego przepisu jest świadczeniem nienależnie pobranym, a zatem, że zawiera on własną, samodzielną definicję świadczenia nienależnego i nie odsyła do definicji ustawowej zawartej w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przyjęcie takiego rozumowania oznaczałoby, że zasady, do których odsyła przepis art. 6 ust. 5, to tylko te, które są objęte dyspozycją ust. 3-6 art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Następnie zaś konsekwentnie uznać by należało, że art. 11 ust.1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, odsyłając w sprawach nieuregulowanych do odpowiedniego stosowania art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nie zawiera odesłania do ust.1 i 2 tego artykułu, bowiem ustawa o świadczeniach przedemerytalnych samodzielnie reguluje pojęcie nienależnego świadczenia i nie wymaga ona, aby przymiot nienależnego świadczenia uzależniony był od pouczenia świadczeniobiorcy o braku prawa do świadczenia. Istnieje również możliwość odmiennej interpretacji gramatycznej przywołanego wyżej przepisu, a mianowicie, iż sformułowanie „na zasadach przewidzianych w ustawie o emeryturach i rentach z FUS” odnosi się do obu zdań współrzędnie złożonych i stanowiących koniunkcję: „ustala kwotę nienależnych świadczeń i dochodzi ich zwrotu”

Wątpliwości interpretacyjne wynikające z wykładni gramatycznej usunąć można odwołując się do wykładni systemowej. Świadczenie przedemerytalne, jak wynika z art. 2 ust. 1 ustawy przysługuje osobom dotkniętym likwidacją lub upadłością zakładu pracy, likwidacją stanowiska pracy lub niewypłacalnością pracodawcy, tracącym prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego o najdłuższym stażu i w wieku zbliżonym do emerytalnego. Świadczenia te związane są zatem nie tylko z

zaistnieniem okoliczności łączących się z utratą źródła utrzymania ale uzależnione są również od posiadania określonego okresu składkowego i nieskładkowego. Ich źródłem finansowania jest budżet państwa (art. 12 ustawy). Zatem świadczenia te nie są świadczeniami z ubezpieczenia społecznego lecz mają charakter zbliżony do świadczeń przyznawanych na podstawie ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. Nr 135, poz. 1268 ze zm.), ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. Nr 99, poz. 1001 ze zm.), ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. Nr 228, poz. 2255 ze zm.), ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. Nr 64, poz. 593 ze zm.). We wszystkich tych ustawach pojawia się pojęcie świadczenia nienależnie pobranego. Ustawa o rencie socjalnej, nie zawierając odrębnego uregulowania w tej kwestii, w art. 15 odsyła w sprawach nieuregulowanych tą ustawą do odpowiedniego stosowania art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zawiera własną definicję świadczenia nienależnie pobranego w art. 76 ust. 2, zbliżoną w swej treści do art. 138 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Podobną treść ma także art. 30 ustawy o świadczeniach rodzinnych, zawierający definicję świadczenia nienależnie pobranego.

Zatem ogólnie rzecz ujmując w ustawach tych za nienależnie pobrane świadczenia uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania; 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych oświadczeń lub sfałszowanych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. Natomiast ustawa o pomocy społecznej za nienależnie pobrane świadczenie uważa świadczenie pieniężne uzyskane na podstawie przedstawionych nieprawdźliwych informacji lub niepoinformowania o zmianie sytuacji materialnej (art. 6 pkt 16).

Z przepisów tych można zatem wywieść, iż ustawodawca odrębnie traktuje świadczenia pobrane na skutek okoliczności niezawinionych przez świadczeniobiorców, ustanawiając w tym przypadku dodatkowy warunek w postaci pouczenia o braku prawa do świadczenia, od świadczeń pobranych na skutek okoliczności zawinionych przez świadczeniobiorców. Przyjęcie koncepcji, że świadczenie przedemerytalne pobrane w warunkach art. 6 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych jest zawsze świadczeniem nienależnym i podlegającym zwrotowi, niezależnie od stosownego pouczenia, stanowiłoby wyłom w przedstawionych wyżej zasadach,

ponieważ świadczenie to - w części przekraczającej świadczenie należne - może być świadczeniem pobranym na skutek okoliczności niezawinionych przez świadczeniobiorcę, jak ma to miejsce chociażby w niniejszej sprawie.

Pojęcie nienależnego świadczenia występuje nie tylko w powyżej przywołanych ustawach. W identyczny sposób jak art. 138 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS posługuje się tym pojęciem również ustawa z dnia 17 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.). W myśl art. 84 ust. 2 pkt 1 tej ustawy dla bytu nienależnie pobranego świadczenia niezbędnym jest, aby świadczeniobiorca był pouczony o braku prawa do świadczenia. Natomiast ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) w art. 52 ust. 2 odsyła do przepisów o ubezpieczeniu społecznym określających zasady zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. Tak więc również w systemie ubezpieczeń społecznych pojęcie nienależnie pobranego świadczenia oznacza (poza sytuacjami umyślnego wprowadzenia w błąd organu rentowego bądź ewidentnego nadużycia prawa do świadczenia) wypłacenie takiego świadczenia, do którego osoba je pobierająca nie miała prawa i była o tym pouczona.

Wykazana wyżej jednolitość zasad w ustawach dotyczących świadczeń o charakterze socjalnym oraz świadczeń funkcjonujących w prawie ubezpieczeń społecznych przemawia za tym, aby również świadczenie przedemerytalne, wypłacone w warunkach wskazanych w art. 6 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, uznane mogło być za nienależnie pobrane tylko w takiej sytuacji, kiedy osoba pobierająca to świadczenie była pouczona o zasadach rozliczania tego świadczenia i możliwości powstania nadpłaty podlegającej zwrotowi. Stąd też uprawniony jest wniosek, że art. 6 ust. 5 oraz art. 11 pkt 1 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych odsyła do art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w pełnym jego brzmieniu, a zatem odsyła do objętych ust. 1 i 2 pkt 1 tego przepisu zasad dotyczących ustalania i zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Przechodząc do wątpliwości Sądu Apelacyjnego co do kompletności i prawidłowości pouczenia ubezpieczonej o sposobie rozliczenia świadczenia przedemerytalnego, Sąd Najwyższy stwierdził, że w powiadomieniu [...] przytoczono treść przepisu art. 5 ustawy - w tym także zasadę, że rozliczenie ma charakter rozliczenia rocznego, natomiast w zawiadomieniu [...] wskazano dopuszczalną kwotę przychodu za okres od 1 sierpnia 2004 r. do 28 lutego 2005 r. oraz to, że ostateczne rozliczenie

świadczeń nastąpi po zakończeniu roku (okresu) rozliczeniowego. Z pouczenia tego zatem wynika, że rozliczenie to nie jest wyłącznie rozliczeniem miesięcznym lecz rozliczeniem globalnym po zamknięciu okresu rozliczeniowego. Fakt, iż pouczenie dotyczy skomplikowanej materii i co za tym idzie, odczytywanie jego znaczenia nie jest łatwe, nie jest tożsame z brakiem pouczenia. Na pewno pouczenie przekazane ubezpieczonej odpowiada obowiązującym przepisom. Trudno natomiast wymagać jego konkretyzacji w zależności od indywidualnych okoliczności faktycznych i takiego doprecyzowania, które uwzględniałoby wszystkie możliwe hipotetycznie stany faktyczne, które mogą ale nie muszą wystąpić. Natomiast nic nie stoi na przeszkodzie, aby strona, która ma wątpliwości co do tego, jak rozumieć pouczenie, zwróciła się do organu rentowego o ich wyjaśnienie, usuwając stan niepewności co do swojej sytuacji prawnej. Dodatkowo wskazać należy, że ubezpieczona ani w odwołaniu ani w apelacji nie powołuje się na nieprecyzyjność pouczenia i związany z nią stan nieświadomości co do tego, że rozliczenie roczne świadczenia przedemerytalnego może doprowadzić do powstania kwoty przekroczenia podlegającej zwrotowi. W świetle powyższych uwag kwotę nadpłaconego świadczenia przedemerytalnego w wysokości 465,80 zł uznać należy za świadczenie nienależnie pobrane w rozumieniu art. 6 ust. 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych w związku z art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i podlegające zwrotowi.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 385 k.p.c. w związku z art. 390 § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====